

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiilo solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

O JEDNOM SLUČAJNOM NALAZU IZ ĐURĐEVCA

Proučavanje najranije prošlosti nekog kraja započinje obično prikupljanjem najstarijih ostataka čovjekovog prisustva na tom području. Nedostatak istih može upućivati na nepostojanje života na određenom teritoriju ili, što je najčešće, na nedovoljnu istraženost terena. Nedostatak arheoloških nalaza iz pojedinog perioda, dakle, ne mora značiti da nije bilo života u to vrijeme. Najnoviji nalaz iz Đurđevca upravo to i dokazuje.

Naime, prema dosad objavljenim i raspoloživim podacima, područje samog Đurđevca nije još dalo nalaze prethistorijskog karaktera. Osim dva - tri registrirana srednjovjekovna lokaliteta s neizbježnim Starim gradom¹ te dijela rimskog kamenog natpisa, slučajno pronađenim na Peskima², još se jedino spominje (kao najstariji nalaz) otkriće željeznog mača, vjerojatno iz vremena mlađeg željeznog doba, pronađenog prilikom kopanja temelja hotela "Picok". Kako je spomenuti mač završio u nekoj privatnoj zbirci, za sada nama nepoznatoj, ne može se sa sigurnošću dati neko preciznije kronološko određenje, pa prema tome ne možemo ni taj nalaz sa sigurnošću determinirati kao prethistorijski.

Međutim, slučajni nalaz kamene sjekire s rupom, kojim ćemo se malo pozabaviti ovim tekstom, predstavlja nesumnjivo do sada jedini siguran prethistorijski nalaz s područja samog grada.

Prilikom kopanja temelja garaže uz kuću Peroković Ivana na kraju ulice S. Matije u Đurđevcu (br.k.č. 3247/6) pronađena je na dubini od 50 cm jedna oštećena kamena sjekira s rupom³. Nedostaje gornji dio sjekire koja je pukla po sredini probušene rupe za nasad drške

(sl. 1, a-c). To je i najčešće oštećenje takvog tipa sjekire, što je i razumljivo jer je zbog bušenja rupe sjekire postala tu najtanjom.

Sjekira iz Đurđevca izrađena je od kamena nepravilne trapezaste profilacije (sl. 1,c), na što je uticao prirodni izgled kamena od kojeg je pravljena, sačuvane dužine 9,5 cm i 5,5 cm širine. Debljina na najširem dijelu iznosi 5,6 cm. Kamen je zelenkasto-sive boje, vulkanskog porijekla, pun svijetlih mrlja od utrusaka pločastih feldspata⁴. Sjekira je brušena i polirana kao, uostalom, i većina proizvoda tog tipa. Oštrica je pravilno obrađena, sačuvavši svoju oštrinu što ukazuje da nije bila previše u upotrebi. Tome je, svakako, doprinijelo lomljenje sjekire u njezinom najosjetljivijem dijelu i od tog vremena sjekira nije više bila za prvotnu namjenu.

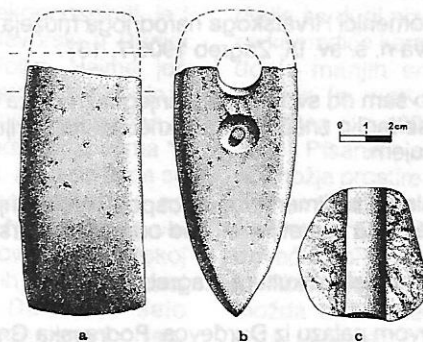
Da bi se ipak nešto spasilo vlasnik sjekire je pokušao ponovnim bušenjem rupe (sl.1,b) dovesti alatku u novu funkciju, ali je, iz nama nepoznatih razloga, od toga odustao.

Sjekire s rupom za nasad mogli bismo po funkciji podijeliti na dvije vrste: sjekire koje služe kao alatke i sjekire za obranu, odnosno bojne sjekire. Ove potonje, po nekim autorima, mogu se prepoznati po položaju rupe za nasad koja je obvezatno u gornjem proširenom dijelu. Uz to one su izduženijeg oblika, četvrtastog presjeka i oštro profilirane.

Sjekire-alatke imale su dvostruku namjenu. Oštri dio služio je za cijepanje i sječenje, dok je gornji dio imao funkciju čekića.

Sjekire sa zaravnjenom ušicom obično nazivamo čekićastim sjekirama.

Tom tipu pripadala bi i ova naša sjekira iz Đurđevca.

ĐURĐEVAC, čekićasta sjekira, slučajni nalaz

Pojava sjekira s rupom vezana je uz lokalitete II stupnja sopotske kulture. Tada se po prvi puta u razdoblju neolitika pojavljuju sjekire s bušenom rupom⁵. Njihova upotreba nastavljena je i u periodu eneolitika, naročito na lokalitetima lasinjske kulture, pa ta činjenica rezultira nemogućnošću bližeg vremenskog određenja. Kada se zna da je kameno oruđe pronalazeno i na brončanodobnim lokalitetima, onda je problem datacije razumljiv. Poteškoća je što uz ovu kamenu sjekiru nije pronađeno ništa keramičkog materijala, a kod kopanja temelja same kuće pažnja i nije bila usmjerena u tom pravcu. Tako nam nedostaju oni elementi koji bi svakako kulturno i vremenski determinirali nalaz. Vrijeme postanka ove sjekire u svakom slučaju možemo smjestiti u širem vremenskom rasponu od 3200-2100.g. prije Krista.

Da li ovaj nalaz sugerira postojanje i jednog prethistorijskog naselja na samom mjestu otkrivanja teško je zaključiti na bazi pronađene jedne sjekire. Toponim »Selnice« koji se odnosi na obližnje područje nalazi se u blizini potoka, a na suprotnoj strani (prema jugozapadu) proteže

se blago diluvijalno uzvišenje koje je moglo biti pogodno mjesto za izgradnju naselja, jer je to jedini dominantni teren među livadama i oranicama okolne ravnice.

Na tom dijelu Đurđevca bilo je i ranije nekih zanimljivih nalaza. Naime, kopajući rupu za električni stup pronađena je na oko 100 m zapadnije od nalazišta kamene sjekire jedna neobična svjetiljka, nikad u potpunosti precizno datirana⁶, a rekognoscirajući teren uokolo pronašao sam ulomke keramike upravo na mjestu gdje je danas iznikao novi niz stambenih objekata, a među njima i kuća Peroković Ivana gdje je pronađena opisana sjekira. Keramika je bila atipična u pogledu oblika, ali se po fakturi moglo prepoznati i prethistorijskih ulomaka.

Možda će, dakle, ovaj kratki prilog o jednom slučajnom nalazu kamene sjekire, kao najstarijeg traga čovjekovog prisustva na području grada Đurđevca, biti povod jednom pokusnom arheološkom istraživanju na istočnoj periferiji Đurđevca, a eventualni nalazi najstariji eksponati u budućoj đurđevačkoj muzejskoj zbirci.

BILJEŠKE:

1. Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske, Varaždin 1990, 198-199.
2. J. Brunšmid: Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu, Vijesnik Hrvatskog arheološkog društva n. s. sv. IX, Zagreb 1906/7, 137.
3. Obavijest o nalazu dobio sam od svog nekadašnjeg razrednika gospodina Ante Perokovića koji je odmah uočio da se radi o značajnijem otkriću za najstariju povijest Đurđevca, na čemu se iskreno zahvaljujem.
4. Također dugujem zahvalnost sedimentologu gospođi Marti Crnjaković iz Geološko-paleontološkog muzeja u Zagrebu na susretljivosti kod određivanja vrste i porijekla kamena.
5. S. Dimitrijević, Sopotsko-lendelska kultura, Zagreb 1968, 41.
6. Z. Homen: O jednom novom nalazu iz Đurđevca, Podravska Gruda 6, Đurđevac 1980, 32-33.